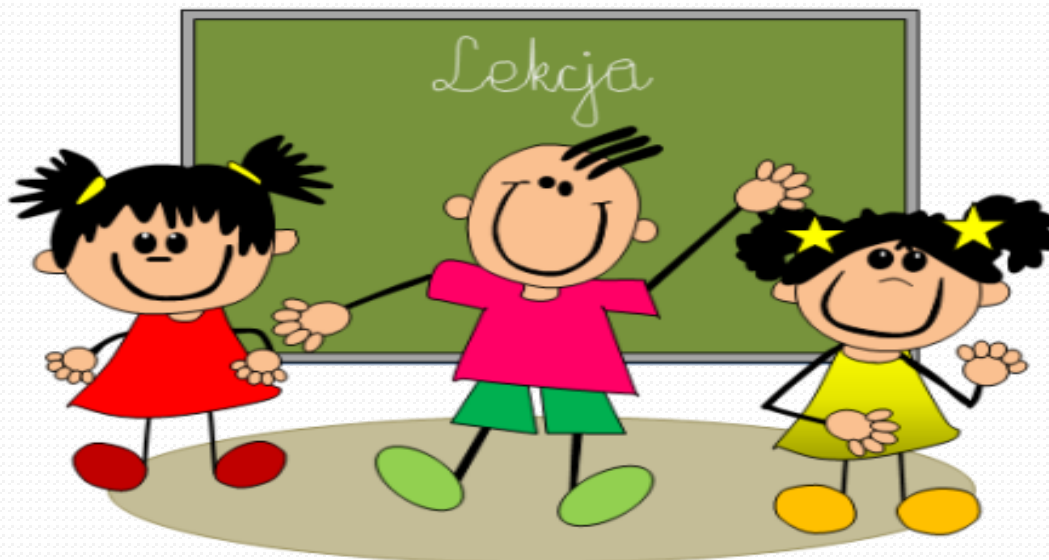

Dojrzałość szkolna dziecka

- **DOJRZAŁOŚCIĄ SZKOLNĄ** określa się stopień rozwoju dziecka niezbędny do podjęcia różnorodnych obowiązków, jakie niesie ze sobą życie szkolne. Przygotowanie do szkoły należy więc rozumieć jako wszechstronny rozwój osobowości, pod względem fizycznym, umysłowym i społeczno-emocjonalnym.

- Od pierwszych chwil życia dziecko podejmuje wysiłek związany z rozwojem.
- Wyrusza w długą drogę, na której w pewnym momencie napotka **SZKOŁĘ**. Aby szkoła stała się wspaniałą przygodą i pomocą w dążeniu do samorealizacji, musi pojawić się w odpowiednim momencie – w momencie, który nazywać możemy **DOJRZAŁOŚCIĄ SZKOLNĄ**
lub
GOTOWOŚCIĄ SZKOLNĄ.

Czynniki wpływające na gotowość szkolną

- Czynniki indywidualne związane z dzieckiem.
- Czynniki zewnętrzne związane ze środowiskiem.
- Czynniki zewnętrzne związane z rodziną.

Czynniki indywidualne związane z dzieckiem

Są to przekazane drogą genetyczną lub wrodzone właściwości organizmu, a przede wszystkim ośrodkowego układu nerwowego, które leżą u podłoża wyższych czynności psychicznych.

Wśród nich wymienić można:

- stan zdrowia
- płeć
- właściwości psychiczne (m.in. cechy pamięci, poziom rozwoju pamięci wzrokowej, sprawność myślenia, poziom wypowiedzi słownych, sprawność operowania słownictwem).
- należą tu również potrzeby, predyspozycje dziecka, temperament oraz zainteresowania.

Czynniki zewnętrzne związane z rodziną

- Od jakości i ilości doświadczeń, jakie dostarcza małemu dziecku środowisko rodzinne zależy jego rozwój umysłowy, sposób zachowania się, dostosowanie do norm przyjętych w społeczności, w której żyje. **RODZINA** bowiem, to **najważniejszy** ośrodek wpływów, zaś dla nauczyciela jest ona wielkim sprzymierzeńcem, który pomaga zarówno w dobrym poznaniu dziecka, jak i we wczesnym wykryciu ewentualnych trudności i niepowodzeń dziecka.

Czynniki zewnętrzne związane ze środowiskiem – przedszkole.

Im dłuższy czas dziecko uczęszcza do przedszkola, tym większa istnieje szansa na zapewnienie harmonijnego rozwoju we wszystkich dziedzinach. Rozwój sfery emocjonalnej zależy od ilości kontaktów społecznych. Przedszkole jest miejscem, w którym nawiązanie kontaktów jest łatwiejsze. Dziecko poznaje zasady współżycia w grupie, uczy się prawidłowego zachowania w różnych sytuacjach. Podczas zabaw i zajęć zdobywa wiedzę, która wpływa na poziom dojrzałości umysłowej. Kształci umiejętność rozumowania, analizy i syntezy, zdolność zapamiętywania i swobodnego wypowiedzania się na temat. Poznaje podstawowe pojęcia z zakresu edukacji matematycznej. Ma możliwość systematycznego uczestnictwa w zabawach ruchowych.

Właściwości rozwojowe i kompetencje jakie powinno posiadać dziecko rozpoczynające naukę- rozwój fizyczny

- Dziecko jest ogólnie zdrowe.
- Jego wzrost i waga są odpowiednie do wieku.
- Jest odporne na choroby i zmęczenie (np. potrafi pracować przez dłuższy czas przy stoliku).
- Prawidłowo funkcjonują jego narządy zmysłów: **szczególnie wzrok i słuch** (ewentualne wady są zdiagnozowane i odpowiednio korygowane) oraz narządy wewnętrzne.
- Ma prawidłowo działające narządy mowy.

Rozwój ruchowy

- Do elementów rozwoju ruchowego istotnych dla dojrzałości szkolnej zaliczyć można:
- motorykę małą,
- motorykę dużą,
- koordynację wzrokowo – ruchową,
- orientację przestrzenną.

Sprawność manualna- motoryka mała

Rozwój tej sfery przejawia się w uzyskaniu kontroli nad ruchami ramienia, przedramienia i nadgarstka, a także nad doskonaleniem drobnych mięśni dłoni i palców. Sprawność manualna i grafomotoryczna widoczna jest u przedszkolaka w pracach zręcznościowych, samoobsłudze oraz podczas wykonywania prac graficznych. Podczas manipulacji dziecko nie tylko bawi się, ale także uczy posługiwać różnymi przedmiotami codziennego użytku: ołówkiem, pędzlem, nożyczkami, sztućcami.

- Sprawność manualna związana jest ze zdolnością posługiwania się narzędziami, takimi jak przybory pisarskie oraz plastyczne (ołówki, kredki, nożyczki), związana z ich właściwym chwytem oraz skutecznym stosowaniem.

- **Dlaczego prawidłowy chwyt jest tak istotny ?**

Nieprawidłowy chwyt narzędzia pisarskiego może powodować napięcie w mięśniach dłoni oraz prowadzić do jej zmęczenia, a co za tym idzie zmniejszenia wydajności i wytrzymałości przy pisaniu bądź rysowaniu. W przyszłości może to doprowadzić nawet do uszkodzenia stawów w palcach. Wszystkie inne chwytów powodują, że nacisk na ołówek lub kartkę jest zbyt silny lub zbyt luźny, a co za tym idzie rozprasza dziecko i nie pozwala na pełną kontrolę ruchów pisaka.

Niektóre odmiany nieprawidłowego chwytu obniżają znacząco jakość i czytelność pisma.

Motoryka duża

- Motoryka duża stanowi wszystkie obszerne ruchy, w które jest zaangażowane całe nasze ciało lub jego znaczna część, np. ręce i nogi. Odnosi się do ruchu, określa takie sprawności jak chodzenie, stanie, bieganie, skakanie, rzucanie, wspinanie się, jazda na rowerze, pływanie i utrzymywanie równowagi.
- Rozwój motoryczny polega na osiągnięciu kontroli nad ruchami ciała.

- **Warto zauważyć, że to właśnie motoryka duża (aktywność ruchowa) najsilniej wpływa na rozwój motoryki małej (czynność manualnych) i jest względem niej nadrzędna. To właśnie dzięki aktywności ruchowej najefektywniej rozwija się koordynacja ruchowa i koncentracja uwagi dziecka, co pozwala mu na wykonywanie coraz bardziej złożonych czynności, takich jak rysowanie, czy pisanie.**

Orientacja przestrzenno-kierunkowa

- **Kształtuje się u dziecka przez wiele lat. Jest to zdolność odróżniania strony lewej od prawej oraz określania relacji przestrzennych typu nad, pod, za. Umożliwia piszącemu dziecku orientację na kartce papieru oraz podjęcie decyzji, jak ułożyć elementy graficzne pisma, które jest przecież zestawem kresek i kółek położonych względem siebie w różnych relacjach przestrzennych.**

Koordinacja wzrokowo-ruchowa

Koordinacja wzrokowo-ruchowa

jest to w najprostszym tłumaczeniu - umiejętność łączenia tego, co widzi oko z tym, co wykonuje ręka tj. przeniesienie obrazu graficznego na ruch.

Dobra koordynacja wzrokowo-ruchowa jest niezbędna do wykonywania wielu codziennych czynności takich jak: pisanie, rysowanie, manipulowanie, ćwiczenia gimnastyczne czy nawet ubieranie lub inne czynności samoobsługowe.

Właściwości rozwojowe i kompetencje jakie powinno posiadać dziecko rozpoczynające naukę – rozwój ruchowy

- Chętnie zdobywa nowe umiejętności.
- Ruch jest płynny, a chód i bieg skoordynowany.
- Utrzymuje równowagę.
- Jest sprawne ruchowo: biega, skacze, jeździ na rowerze
- Powtarza sekwencje ruchowe.
- Chętnie bawi się klockami, odtwarza konstrukcje według wzoru, nawleka korale.
- Potrafi w sposób celowy posługiwać się przedmiotami i narzędziami (prawidłowy chwyt) np. wycina nożyczkami, wiąże sznurowadła, kokardki, zapina guziki. Ruchy rąk powinny być skoordynowane i płynne by umożliwić odpowiedni poziom rysowania, pisania drobnych elementów w linijkach.

- Samodzielnie wykonuje podstawowe czynności samoobsługowe : je, ubiera się, dba o higienę.
- Uzyskało podstawową orientację w schemacie własnego ciała, potrafi różnicować prawą i lewą stronę.
- Rozumie i właściwie stosuje pojęcia określające położenie przedmiotów w przestrzeni: pod, przed, obok, nad itp.;

Dojrzałość poznawcza

O umysłowej gotowości do nauki świadczy poziom poznawczej aktywności dziecka, jego zainteresowanie dla wiedzy jako źródła informacji.

Dojrzałość szkolna w aspekcie poznawczym dotyczy:

- myślenia,
- uwagi,
- pamięci,
- spostrzegania tj. percepcji wzrokowej i percepcji słuchowej
- mowy .

Funkcje poznawcze powinny być rozwinięte na poziomie, który umożliwia osiąganie dobrych wyników w nauce. Ważne jest, aby dziecko w pierwszych latach nauki miało możliwość odnosić jak najwięcej sukcesów.

Uwaga

Kompetencje niezbędne dla funkcjonowania dziecka podczas zajęć w szkole i nauki:

- zdolność kierowania uwagi na wybrany obiekt (zgodny z poleceniem nauczyciela) – uwaga dowolna ,
- zdolność skupiania uwagi przez określony czas – trwałość uwagi .

Pamięć

Jest to zdolność do zapamiętania informacji, przechowywania ich oraz do swobodnego ich wydobywania w dowolnym momencie.

W aspekcie dojrzałości szkolnej istotna jest :

- **pamięć wzrokowa** – zapamiętywanie wzorów graficznych (litery, cyfry, symbole),
- **pamięć słuchowa** – zapamiętywanie dźwięków mowy oraz usłyszanych informacji.,
- **pamięć sekwencyjna** – zapamiętywanie materiału ułożonego w sekwencje (dni tygodnia, pory roku, miesiące).

Myślenie

- **Myślenie** to czynność tworzenia nowych informacji dzięki przetwarzaniu informacji już posiadanych. Poprawność myślenia zależy więc zarówno od ilości i jakości posiadanych informacji, jak i od zdolności ich przetwarzania.
- Myślenie dziecka przekraczającego próg szkoły powinno charakteryzować się możliwością operowania informacjami tak, aby rozumiało proste pojęcia, zasady, reguły i prawidłowości. Powinny pojawić się także początki umiejętności wnioskowania. Niezbędny jest również pewien zakres wiedzy o otaczającym dziecko środowisku – rodzinie, relacjach czasowych itp.

Spostrzeganie

Do podjęcia nauki czytania niezbędny jest odpowiedni poziom:

- **spostrzegania wzrokowego** (percepcja wzrokowa) – prawidłowa analiza i synteza materiału graficznego spostrzeganego wzrokowo
oraz
- **spostrzegania słuchowego** (percepcja słuchowa) – prawidłowa analiza i synteza materiału słownego odbieranego słuchowo.

Percepcja słuchowa

- Czynności czytania i pisania wymagają nie tylko prawidłowego spostrzegania liter, ale także umiejętności wyodrębniania i przyporządkowywania im właściwych dźwięków. Percepcja słuchowa pozwala wyodrębniać dźwięki, słowa, sylaby, głoski z wypowiedzianej mowy (analiza), oraz łączyć pojedyncze głoski, sylaby w słowa lub w zdania (synteza).
- Percepcja słuchowa jest więc podstawowym ogniwem mechanizmu czytania głośnego, pisania ze słuchu; towarzyszy cichemu czytaniu, pisaniu z pamięci i pisaniu samodzielnemu.

Percepcja wzrokowa

- Percepcja wzrokowa, czyli spostrzeganie wzrokowe, jest to zdolność prawidłowego spostrzegania wzorów, kształtów, zdolność ich poprawnego zapamiętywania, porównywania, odtwarzania.
- Powszechnie wiadomo, że w toku nauki szkolnej dziecko w dużej mierze opiera się na spostrzeżeniach wzrokowych. Stopień rozwoju percepcji wzrokowej dzieci uważany jest za jeden z najważniejszych czynników warunkujących sukcesy szkolne dzieci. Właściwy poziom rozwoju percepcji wzrokowej jest warunkiem koniecznym, choć niewystarczającym do opanowania umiejętności czytania i pisania, ma też zasadniczy wpływ na opanowanie przez dziecko innych istotnych w nauce szkolnej umiejętności.

Mowa

- Mowa w życiu człowieka stanowi podstawowe narzędzie komunikowania się, zdobywania informacji oraz nawiązywania kontaktów społecznych. Dobrze rozwinięta mowa ustna stanowi podstawę do podjęcia nauki szkolnej.
- Rozwój mowy powinien zakończyć się ok. 6 -7 roku życia. Mowa dziecka 6-letniego powinna być już w zasadzie ukształtowana jednak proces rozwoju języka nadal trwa. Dziecko uczy się nowych wyrazów, wzbogaca swe wypowiedzi wraz z nabywaniem kolejnych doświadczeń i poszerzaniem wiedzy o otaczającej go rzeczywistości.

Rozwój emocjonalny i społeczny

- Jest bardzo ważny w rozwoju dziecka.
- Jego poziom decyduje o tzw. niezależności psychicznej dziecka.
- **Umożliwia dziecku adaptację w przedszkolu i szkole – odnalezienie się w zespole klasowym.**
- Decyduje m.in.: o odporności na stres, umiejętności wyrażania emocji i ich kontroli, wrażliwości na emocje innych, motywacji do pracy i wytrwałości w niej, doprowadzaniu rozpoczętych zadań do końca, podporządkowanie się obowiązującym normom i zasadom, nawiązywaniu kontaktów społecznych.

O tym czy prawidłowo ukształtuje się sfera emocjonalna i zachowanie społeczne, decyduje wiele czynników m.in.:

- relacje między członkami rodziny,,
- odpowiednie kierowanie rozwojem emocjonalnym i społecznym dziecka przez dorosłych,
- stosowanie odpowiednich i spójnych *metod wychowawczych już od momentu przyjścia dziecka na świat,*
- prawidłowe wpływy środowisk, w których dziecko przebywa np. przedszkole, plac zabaw.

Kluczową rolę odgrywają rodzice i prawni opiekunowie

Co może przeszkadzać w osiągnięciu sukcesu?

- 1. Zaburzone procesy poznawcze – m.in. trudności w:**
  - postrzeganiu i klasyfikowaniu
  - zapamiętywaniu informacji
  - koncentracji uwagi, podatność jej na rozproszenie
  - hamowaniu własnych reakcji.
- 2. Zaburzona komunikacja językowa.**
- 3. Obniżona sprawność ruchowa.**
- 4. Niepełnosprawność (szeroko rozumiana)**

5. Trudności emocjonalne np.:

- reagowanie w zabawie gniewem, złością, obrażanie się,
- trudności w regulacji własnych emocji – łatwo wybucha złością, płaczem, impulsywność,
- nieśmiałość, wycofanie, nadmierny lęk,
- przebywanie wyłącznie blisko nauczyciela lub innego dorosłego w stopniu utrudniającym zabawę i naukę w grupie,
- unikanie sytuacji wymagających samodzielności.

Opracowała
Lucyna Taranowska